

Tämä artikkeli on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne.

Viite

Lauhanen, R. 2017. Kunnostusojitusmäärät romahtaneet: miten käy tulevaisuuden puuhuollon? Koneyrittäjä 47 (9), 22–23.

Koneyrittäjä-lehti on luettavissa verkossa: <http://www.koneyrittaja.fi/>

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

www.seamk.fi

verkkolehti.seamk.fi

Kunnostusojitusmäärät romahtaneet

-miten käy tulevaisuuden puuhuollon?

TEKSTI: RISTO LAUHANEN, MMT, SeAMK
Kirjoittaja on tehnyt kunnostusojituksesta väitöskirjansa.

KUVA: RISTO LAUHANEN

Suomen suoalasta on metsäojitettu noin 4,7 miljoonaa hehtaaria. Varsinkin Pohjanmaan maakuntien puuhuolto on paljolti turvemaiden metsien varassa. Metsäteollisuuden uudet tehdasinvestoinnit tarvitsevat lisää puuta. Samaan aikaan kunnostusojitusmäärät ovat eri syistä vähentyneet jyrkästi. On aihetta kysyä, miten tulevaisuuden puuhuollon käy, jos puuntuotantoon sopivat vanhat ojitusalueet jäävät oman onnensa nojaan? Teema koskettaa myös metsäkoneyrittäjiä.

Sotien jälkeen Suomi menetti silloiselle Neuvostoliitolle noin kaksi miljoonaa suohehtaaria. Vielä 1960-luvulla Suomessa oli puupula. Laajoilla puuntuotanto-ohjelmilla lisättiin yksityismetsien puuvaroja ja samalla turvattiin metsäteollisuuden kotimaiset investoinnit.

Turvemaiden ojitukset ja lannoitukset ovat olleet keskeisimmät työkalut puuvarojen lisäämisessä. Rahoituslakien, alan organisaatioiden ja koneyrittäjien ansiosta Suomen metsien vuosikasvu on Valtakunnan metsien inventoinnin (VMI) mukaan noin 105 miljoonaa kuutiometriä. Äänekosken, Pietarsaaren, Varkauden ja muiden paikkakuntien uudet tehdasinvestoinnit tarvitsevat lisää puuta.

Kunnostusojitus ylläpitää puuston kasvua

Ojanperkaukset ja täydennysojitukset ovat tuottaneet noin 0,5-1,5 kiintokuutiometrin vuotuisen kasvun lisän (per ha) kunnostusojittamattomaan vertailuun nähden. Kun puuntuotantoon sopivan suomen metsän harventaa, suon vesitaloutta ylläpitävä puustopääoma alenee. Toimiva ojasto turvaa puuston kasvua sateisten kesien, metsätuhojen ja ilmastonmuutoksen varalle. Turvemaan puustoja on hyvä hoitaa kokonaisvaltaisesti. Esimerkiksi pelkkä suometsän puutuhkalannoitus ei ole järkevä investointi, jos ojat ovat tukossa.

Kunnostusojitus on perusteltua, jos vanhan ojitusalueen puuston kasvu on taantunut heikentyneen vesitalouden takia ja ojat

ovat huonossa kunnossa. Lisäksi puuston on oltava tervettä ja elpymiskykyistä, eikä työkohte saa sijaita aivan soidensuojelualueen naapurissa. Nykykäsityksen mukaan uudistamisikää lähenevän ja suon vesitaloutta ylläpitävän ”jyt-kypuustaisen” kohteen kunnostusojitus ei ole tarpeen.

Kunnostusojitusmäärät jyrkästi alle tavoitteen

Luonnonvarakeskuksen mukaan metsämaan puuston kokonaistalavuudesta on 22 prosenttia soilla. Valtakunnallinen kunnostusojitustarve puolestaan on noin 110 000 hehtaaria vuodessa. Luvut perustuvat uusimpiin (2017) VMI:n tietoihin.

Vielä 2010-luvun alussa vuotuinen kunnostusojitusmäärä oli 50 000 – 60 000 hehtaaria Metlan vuositilastoissa. Mutta Suomen metsäkeskuksen Kemera-tiedoissa yksityismetsien kunnostusojituksia oli tehty vain 20 000 hehtaaria vuoteen 2017 loppuun mennessä. Tasaisella vahdilla päästään yksityismailla vain noin 26 000 kunnostusojitushehtaariin Suomi 100 -juhlavuoden aikana?

Jos 80 000 hehtaaria kunnostusojituksia jää tekemättä, merkitsee se vuodessa noin 80 000 kiintokuutiometrin kasvutappiota turvemaiden metsissä. Jos kunnostusojitusvaje on 80 000 hehtaaria vuodessa ja oja on keskimäärin 275 metriä hehtaarella, jää 22 000 kilometriä

ojastoja kunnostamatta vuositasona. Jos näkyvän valon aikaan (200 työpäivää) yksi kaivinkoneyrittäjä luo 100 kilometriä ojaa vuodessa, on kentällä 220 konemiestä ja konetta ilman ojitustöitä laskennallisesti arvioiden. Jos kunnostusojituskustannus on 0,7-1,0 euroa metriä kohti, tarkoittaa pelkästään tämä työväje 15-22 miljoonaa euroa vuodessa alan rahavirroissa ilman kerrannaisvaikutuksia.

Toimintaympäristö muuttunut

Vastoin yleistä mielipidettä biototehtaiden puuta ei korjata puuttomilta nevoilta. Metsätaloudellisesti epäonnistuneita ojituksia on VMI:n mukaan 13 % ojitusalasta, eikä niillä kannata enää operoida. Suomessa on edelleen ojitamattomia soita 4,1 miljoonaa hehtaaria VMI:n (2017) mukaan. Arvokkaita soidensuojelualueita tarvitaan Luonnonvarakeskuksen tohtori **Mika Nieminen** toi hiljattain julkisuudessa esille vanhojen ojitusaluiden valumavesien ravinnekuormitukset. Ilmiön on todennäköisesti arvioitu johtuvan turpeen maatumaisuudesta.

Asia on herättänyt keskustelua, koska aiemmissa tutkimuksissa kunnostusojitusten jälkeisten valumavesien kiintoainesta on pidätynyt saostusaltaisiin. Myös pintavaluntakentät ovat kiintoaineksen lisäksi sitoneet valumavesien ravinteita.

Vuosikymmenen alun kunnostusojituskohde Seinäjoen Ylistarossa. Esimerkkitalalla perattiin oja noin viisi kilometriä. Tilalla on myös yksityinen soidensuojelualue.

Ongelmalliseksi tutkimustulosten tarkasteluun tekee se, että turvemaiden metsät ovat ekologisesti hyvin monimuotoisia. Lisäksi paikalliset hydrologiset olojat vaihtelevat eri puolilla maata. Joka tapauksessa kunnostusojitusten vesisuojeluun on panostettava järkevin ja kustannustehokkain keinoin parhailla käytettävissä olevilla teknologioilla.

Myös suometsien energiapuun korjuu keskusteluttaa. EU:n uusiutuvan energian direktiivin (RED II) valmistelussa on tullut esille, ettei turvemailta korjattu energiapuu täyttäisi biomassan kestävyyskriteereitä.

Vaikuttaako metsäorganisaatiouudistus työmääriin ja kustannuksiin?

Mutta mikä on tehtyjen metsäorganisaatiouudistusten ja kilpailun vapautuksen vaikutus kunnostusojitusten ja muiden metsänhoitotöiden toteutukseen? Ennen metsäkeskuksen johdolla ammattitaitoinen koneyrittäjä perkasiko kylän ojaot. Esimerkiksi vielä 2010-luvun alkupuolella paikallinen metsäkeskus kunnosti yrittäjän kanssa Ylistaron Hietikolla vanhan ojitusalueen kokonaisvaltaisesti.

Vuonna 2012 metsäkeskuslaki uudistettiin, jolloin viranomais-tehtävät jäivät metsäkeskukselle ja perinteiset metsänparannustyöt

siirtyivät eri palveluntarjoajille. Nykyään eri tahot tarjoavat kunnostusojituksia ja muita metsänhoitopalveluita pirstaleisesti. Samalla Kemera-osaajat tuntuivat pilkkoutuneen. Lopputuloksena kylätasolla turvemaiden harvennushakkuut ja vesitalous jäävät kokonaisvaltaisesti hoitamatta.

Kun työmaat pienenevät, töiden yksikkökustannukset tahtovat nousta. Suurten ojitushankkeiden aikaan verrattuna kaivukalusto on entistä enemmän lavetilla tien päällä eikä työmailla. Onneksi kaivinkoneet sopivat eri metsänhoitotöihin monipuolisesti.

Jos kunnostusojitus ei sisälly metsänhoitopalveluja tarjoavan konseptiin tai liiketoimintaosaamiseen, saattaa tarpeellinen ojitus unohtua. Voi myös ilmetä, että kymmenen hehtaarin puutuhkalannoitus kannattaa todella hyvin metsänomistajalle, muttei lannoitus kannata metsänhoitopalvelun tarjoajalle.

Metsänhoitoinvestoinnit tulevaisuuden puuhuollon tueksi

Ojastojen kunnostukset turvaavat tulevaisuuden metsävaroja, ja yksityismetsien töihin voi saada julkista tukea. Metsäautotien perustaminen ja kunnostusojitus kohottavat metsätalouden arvoa.

Suometsistä on syytä olla huolissaan

Risto Lauhanen nostaa jutussaan esille tärkeän asian. Kunnostusojituksia tehdään tarpeeseen nähden liian vähän. Jutussa luetellaan myös keskeisimmät syyt määrien vähentymiseen. Näkökulma sopii hyvin soisimpiin maakuntiimme Länsi- ja Pohjois-Suomessa. Muualla suometsien hoidon tilanne on tätäkin haastavampi. Kunnostusojituksen loppuminen ei tietenkään näy välittömänä rajuna puuston kasvun hiipumisena soilla, vaan hitaana muutoksena, jonka vaikutus on nähtävissä vasta vuosien ja vuosikymmenten kuluttua. Aivan samoin, kun voimme nyt vuosikymmenien kuluttua nauttia 60- ja 70-lukujen suurista panostuksista puuntuotantoon soillakin.

Valtion osin tukemat työlajit vaativat valtavien suunnittelu- ja hyväksymisbyrokratian ja niiden vaatima työ määrä ei houkuttele suunnitteluorganisaatioita edes aloittamaan toteutumiseltaan epävarmoja yhteishankkeita. Kestävän metsätalouden rahoituslain uudistamisen yhteydessä tähän asiaan on paneuduttava kunnolla.

Jos kunnostusojituksia ei suunnitella, niin ei niitä tule koneyrittäjille toteutukseenkaan. Koneyrittäjät eivät tietenkään jää odottamaan näitä töitä, vaan siirtyvät mahdollisuuksien mukaan muihin töihin. Tätä muutosta kuvaa Koneyrittäjien toteuttaman asiakastahokyselyn tulokset. Vuonna 2016 enää 16 prosenttia metsänparannustöitä tekevästä yrityksistä sai yli 90 prosenttia liikevaihdostaan metsänparannus- ja metsänhoitotöistä. Vuotta aiemmin vastaava osuus liikevaihdosta tuli yli kolmannekselle yrityksistä. Kysymys onkin se, tulevatko nyt muita töitä löytäneet koneyrittäjät takaisin metsänparannustöihin, vai menetämmekö nyt tämän rautaisen osaamisen? Kirjoituspyödyllä ei synny yhtään oja!

TIMO MAKKONEN

Metsäteollisuuden uudet tehdasinvestoinnit tarvitsevat lisää puuta. On kuitenkin aihetta kysyä, miten turvemaametsien puuhuollon käy, jos ojitusalueet jäävät oman onnensa nojaan tai turvemaiden metsien käyttöä rajoitettaisiin liikaa?